

Strømfordeler og benzinpumpe

Om forsømmelsen af den danske begrebsdannelse

Af *Bent Pedersbæk Hansen*

Jeg har lige siddet og skrevet årsberetning til Modersmål-Selskabets generalforsamling og har heri bekymret mig om det domænetab for dansk, som finder sted, fordi universiteterne mere og mere går over til at bruge engelsk som undervisnings- og forskningsprog. Men er der nu virkelig grund til bekymring og ærgrelse?

Herregud, de lærde har jo altid haft deres fagsprog, lægerne og teologerne deres latin, de militære det tyske, diplomaterne det franske osv. Bønderne, sømændene og de forskellige håndværksgrene har også haft deres særlige ordforråd, som måske nok var dansk, men bestemt ikke altid begribeligt for udenforstående. Fagfolk må have fagsprog. Er der virkelig grund til at stampe imod, bare fordi de kommende læger, dyrlæger, ingeniører, advokater osv. bliver undervist på engelsk og kommunikerer med udenlandske kolleger på dét sprog? De glemmer vel ikke deres modersmål af den grund, og de bliver vel ikke alle sammen til hovne Erasmus Montanusser? Universiteterne vil bare udruste deres kandidater så godt som muligt til at klare sig i ”globaliseringens

tidsalder”. Hvem kan have noget imod dét?

Unikt tænkeredskab

Målene er utvivlsomt ædle nok, men skadevirkningerne ved at tillade landets højere læreanstalter at gå over til undervisning på engelsk må regnes med, når en sådan beslutning skal træffes. Et modersmål er et unikt tænkeredskab, som er slebet til gennem generationers brug. En forringelse af det, fordi begrebsudviklingen på nogle områder sættes i stå, idet den sker på et andet sprog, vil betyde en forringelse af den almene befolknings tænke muligheder.

Tag som eksempel et teknologisk fænomen som bilen. Den har vi haft 100 år til at vænne os til, og vi har et nogenlunde sæt af danske begreber til at begribe den med: *Bæredelen* svarer nogenlunde til en hestevogn med hjul og aksler; *drivdelen* eller *motoren* kræver nogle faglige gloser som *stempel*, *cylinder*, *benzinpumpe*, *strømfordeler* og *karburator*. Teknikken er tilgængelig for almen dannelse; ordene siger, hvad det drejer sig om, vi lærer om det i skolen og kan uden at være mekanikere i ho-

vedtræk forstå, hvordan det går til, at en bil kan køre.

Så var der lige *chokeren*, som aldrig fik et dansk navn, og den forblev da også et mysterium. Man vidste, at man skulle trække den ud ved start i koldt vejr; hvorfor henstod i det uvisse. Heldigvis er den afskaffet i moderne biler.

En hob af engelske betegnelser

Tag til sammenligning store dele af den nyere teknologi, som vi i dagligdagen er omgivet af, hele it-verdenen, mobiltelefonerne, tv-apparaterne, fotoudstyret, ovne, vaskemaskiner, vækkeure... Til begribelse af alt det er vi overladt til en hob af engelske betegnelser og forkortelser, ordene siger os ikke, hvilke funktioner der er tale om. Vi lærer efterhånden at betjene tingene, men en egentlig forståelse er umulig; i hvert fald kræver den et stort stykke arbejde af brugeren, som uden en sådan indsats er helt afhængig af specialisterne.

Vor pc for eksempel; vi vil gerne have forbindelse med *serveren*. Det går nogenlunde, for ordet minder om lignende danske ord, men allerede *bromseren*, hvad mon det egentlig er? På engelsk er det et gammelt landbrugsudtryk, som betyder noget med at afgræsse et område; fårene undersøger og afgræsser en mark for spiselige planter. Ordet giver en god billed-

mæssig forståelse for englændere, en dansker siger det ikke noget. Vi bør have et dansk ord for den funktion, så vi kan begribe den.

Vort gamle fjernsyn er gået i stykker. Måske skulle vi købe et nyt:

”32” HD Flat-TV * MYRICA VQ32-1T *LCD TFT display *HD-Ready – forberedt til High Definition TV-signal *Responstid: 8ms *Opløsning: 1366 x 768 *Plug and Play *Skjulte højtalere: 2 x 7w *1 x HDMI – 1 x DVI-I *Twin Tuner *Inkl. bordstander og ekskl. vægbeslag”?

Alt dét får man for 7000 kr. dog uden vægbeslag. Sjovt, at producenten ikke har fundet på en engelsk forkortelse for dette.

En simpel *pinkode* bruger de fleste flere gange om dagen, men hvad betyder ordet egentlig?

Dette blot nogle få eksempler på, at dele af vort daglige liv henligger utilgængelige for forståelse, fordi vi ikke har danske begreber til at give dem mening. Det må der da kunne gøres noget ved.

Bent Pedersbæk Hansen (f. 1942), student 1962 fra Aalborghus Statsgymnasium, mag.art. i litteraturvidenskab 1969 fra Københavns Universitet. Gymnasielærer fra 1970-2003. Formand for Modersmål-Selskabet siden 2003.